

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Sivistysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 119/2016 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sivistysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- tekijänoikeusneuvos Viveca Still, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitusneuvos Marco Grönroos, opetus- ja kulttuuriministeriö
- lainsäädäntöneuvos Maarit Leppänen, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Pekka Pulkkinen, oikeusministeriö
- markkinaoikeustuomari Pekka Savola, markkinaoikeus
- erikoistutkija Martina Castrén, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- lakimies Anu Pitkänen, Yleisradio
- varatoimitusjohtaja Jukka-Pekka Timonen, Kopiosto ry
- lakimies Kai Massa, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- työehtoasiamies Sanna Nikula, Suomen Journalistiliitto ry
- puheenjohtaja Jukka Liedes, Suomen Tekijänoikeudellinen Yhdistys ry
- professori Juha Karhu
- professori Rainer Oesch

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Helsingin käräjäoikeus
- Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys GRAMEX ry
- Suomen Muusikkojen Liitto ry

Valiokunnan lausunto LaVL 18/2016 vp

SIVISTYSVALOKUNNAN LAUSUNTOPYYNTÖ

Sivistysvaliokunta on pyytänyt lakivaliokunnan lausuntoa hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 65 ja 66 §:n soveltamisesta kahden sopimuspuolen välisessä sopimuksessa olevaan yksittäiseen ehtoon.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksen tarkoituksena on panna kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston tekijänoikeuden ja lähioikeuksien kollektiivista hallinnointia koskeva direktiivi (2014/26/EU). Direktiivin tavoitteena on luoda oikeudellinen kehys toiminnalle, jossa tekijänoikeuksien yhteishallinnointiorganisaatiot hallinnoivat oikeuksia oikeudenhaltijoiden puolesta. Luonteeltaan kyse on niin sanotusta minimiharmonisaatiodirektiivistä, joka mahdollistaa sen, että kansallisesti voidaan antaa direktiivin vähimmäissäätelyä pitemmälle meneviä säännöksiä.

Direktiivi sisältää säännöksiä muun muassa oikeudenhaltijoiden oikeuksista suhteessa yhteishallinnointiorganisaatioihin ja näiden velvollisuuksista suhteessa oikeudenhaltijoihin sekä yhteishallinnointiorganisaatioiden suhteista käyttäjiin. Direktiivin täytäntöönpanemiseksi esityksessä ehdotetaan, että säädetään uusi laki tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista sekä muutetaan muun muassa oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettua lakia (100/2013).

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt lakivaliokunnalta lausuntoa hallituksen esitykseen sisältyvän tekijänoikeuden yhteishallinnointia koskevan lain (1. lakiehdotus) 65 ja 66 §:n soveltamisesta kahden sopimusosapuolen välisessä sopimuksessa olevaan yksittäiseen ehtoon. Lakivaliokunta keskittyy lausunnossaan näihin säännöksiin sekä niihin läheisesti liittyviin säännöksiin. Lakivaliokunta ehdottaa kyseisiä säännöksiä muutettaviksi seuraavin huomautuksin.

Direktiivin vaatimukset ja tarve antaa uusia säännöksiä

Hallituksen esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen 65 ja 66 § pohjautuvat direktiivin riitojen ratkaisua koskevan 35 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että yhteishallinnointiorganisaatioiden ja käyttäjien väliset erityisesti voimassa oleviin ja ehdotettuihin lisensiointiehtoihin tai sopimusrikkomuksiin liittyvät riidat voidaan saattaa tuomioistuimen tai soveltuvissa tapauksissa muun riippumattoman ja puolueettoman teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaan lainsäädäntöön erikoistuneen riitojenratkaisuelimen ratkaistaviksi.

Direktiivin täytäntöönpanemiseksi 1. lakiehdotuksen 65 §:ssä säädetään, että yhteishallinnointiorganisaatio ei saa soveltaa sopimusehtoa eikä menetellä tavalla, joka on 35 §:n vastainen tai toisena sopijapuolena olevien yhteishallinnointiorganisaation jäsenten, yhteishallinnointiorganisaation edustamien oikeudenhaltijoiden, käyttäjien tai toisten yhteishallinnointiorganisaatioiden kannalta kohtuuton. Säännöksen mukaan kohtuuttomuutta arvioitaessa otetaan huomioon toisen sopijapuolen heikommasta asemasta johtuva suojan tarve ja muut asiaan vaikuttavat seikat.

Valiokunnan lausunto LaVL 18/2016 vp

Säännöksessä viitatussa 35 §:ssä säädetään lisensiointiehtoja koskevista vaatimuksista. Pykälän 1 momentin mukaan lisensiointiehtojen on perustuttava objektiivisiin ja syrjimättömiin kriteereihin. Lisäksi yhteishallinnointiorganisaation on ilmoitettava käyttäjälle hintojen vahvistamisessa käytetyt perusteet. Pykälän 2 momentissa säädetään vuorostaan oikeudenhaltijoiden oikeudesta saada asianmukainen korvaus oikeuksien käytöstä, oikeuksien hintojen kohtuullisuudesta sekä seikoista, joita tulee ottaa huomioon korvauksen kohtuullisuuden arvioinnissa. Ehdotettu 35 § pohjautuu direktiivin 16 artiklan 2 kohtaan. Ehdotetun 65 §:n nojalla yhteishallinnointiorganisaation sopimuskumppani voisi vedota, että lisensiointisopimuksen ehto perustuu subjektiivisiin tai syrjiviin kriteereihin taikka että oikeudenhaltijan saama korvaus ei ole asianmukainen tai oikeuksien hinnat eivät ole kohtuullisia.

Esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen 66 §:n mukaan markkinaoikeus voi kieltää yhteishallinnointiorganisaatiota soveltamasta 65 §:ssä kiellettyä sopimusehtoa tai menettelyä. Kieltoa on säännöksen mukaan tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Kielto ja uhkasakko voidaan, jos siihen on erityistä syytä, kohdistaa pykälän mukaan myös oikeushenkilöön, joka toimii yhteishallinnointiorganisaation lukuun.

Lakivaliokunnan kuulemat asiantuntijat ovat esittäneet ehdotetuista säännöksistä erisuuntaisia näkemyksiä. Osa on kannattanut ehdotettuja säännöksiä, mutta niitä ja niiden perusteluja on pidetty myös epäselvinä ja tulkinnanvaraisina.

Lakivaliokunta toteaa, että jo nykyinen oikeusjärjestelmämme tarjoaa kattavat oikeusturvakeinot sopimuksen ehtoa tai sopimusrikkomusta koskevan riidan ratkaisemiseen. Riita voidaan saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi riita-asian oikeudenkäynnissä, mutta myös vaihtoehtoinen riitoratkaisumenettely, kuten sovintomenettely, on mahdollinen. Sopimuksen kohtuuttoman ehdon sovittelusta säädetään varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929, jäljempänä oikeustoimilaki) 36 §:ssä. Sen mukaan yksittäisen sopimuksen ehto, joka on kohtuuton tai jonka soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, voidaan joko sovittaa tai jättää huomioon ottamatta. Oikeustoimilain 36 §:n sovittelusäännös on yleinen, ja sitä sovelletaan kaikenlaisiin varallisuus oikeudellisiin oikeustoimiin. Lisäksi tekijänoikeuslain (404/1961) 29 §:ään sisältyy oikeustoimen sovittelua koskeva erityissäännös tekijänoikeuden luovutuksesta tehdyn sopimuksen kohtuuttoman ehdon sovittelusta. Kyseinen erityissäännös on soveltamisalaltaan oikeustoimilain 36 §:ää kapeampi, sillä se koskee vain sopimuksia, joissa alkuperäinen tekijä luovuttaa teokseen kohdistuvia oikeuksia.

Tuomioistuimessa käsitellään tavanomaisesti vain jo tehtyihin sopimukseen liittyviä erimielisyyksiä. Direktiivin 35 artikla edellyttää kuitenkin, että myös ehdotettuihin lisensiointiehtoihin liittyviä erimielisyyksiä tulee voida saattaa tuomioistuimen käsiteltäviksi.

Mainittuun kysymykseen on hallituksen esityksessä pyritty löytämään ratkaisu, joka on kansallisessa järjestelmässämme jo tunnettu. Ratkaisuksi esitetään uusia säännöksiä, joiden mallina on käytetty erityisesti elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annettua lakia (1962/1993). Esikuvana käytetyn lain tavoitteena on erityisesti pienten yritysten suojaaminen kohtuuttomia sopimusehtoja vastaan. Siinä kielletään käyttämästä elinkeinonharjoittajien välisissä sopimuksissa ehtoa, joka on sopimuksissa toisena osapuolena olevien elinkeinonharjoittajien kannalta kohtuuton ottaen huomioon toisena osapuolena olevien elinkeinonharjoittajien heikom-

Valiokunnan lausunto LaVL 18/2016 vp

masta asemasta johtuva suojan tarve. Markkinaoikeus voi kieltää elinkeinonharjoittajaa jatkamasta kohtuuttoman ehdon käyttämistä. Kieltoa voidaan tehostaa uhkasakolla. Säännösten avulla pyritään jo ennalta rajoittamaan kohtuuttomien sopimusehtojen käyttöä elinkeinonharjoittajien välisissä sopimuksissa (HE 39/1993 vp, s. 6).

Lakivaliokunta toteaa, ettei direktiivin 35 artikla vaikuta edellyttävän jäsenvaltioilta mitään tiettyä tai tietynlaista ratkaisua eikä menettelyä. Direktiivissä ei myöskään säädetä seuraamusten tai toimenpiteiden tyypeistä, kunhan ne ovat tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia (johdanto-osan 50 kappale). Lakivaliokunnan näkemyksen mukaan direktiivi jättää kansalliselle täytäntöönpanolle siten laajasti liikkumavaraa, eikä se nimenomaisesti edellytä ehdotetussa 65 §:ssä tarkoitettua sopimusehtojen sääntelyä eikä 66 §:ssä tarkoitettua markkinaoikeuden antamaa kieltopäätöstä.

Ehdotetut 65 ja 66 §:n säännökset tarjoavat kuitenkin mahdollisen ratkaisun direktiivin 35 artiklan täytäntöönpanoon, sillä esikuvana käytetty laki mahdollistaa myös ehdotetun sopimusehdon saattamisen markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Kyseisen lain esitöistä ilmenee, että kiellon edellytyksenä ei ole se, että kyseisen ehdon sisältävä sopimus on jo solmittu (HE 39/1993 vp, s. 8). Riittää, että elinkeinonharjoittaja on tarjoutunut tekemään ehdon sisältäviä sopimuksia toisten elinkeinonharjoittajien kanssa. Edellä todetuin tavoin tämä on täytäntöön pantavana olevan direktiivin kannalta olennaista.

Markkinaoikeuden käsittelemässä kieltoasiassa ei ole kyse yksittäisen riita-asian ratkaisemisesta, sillä kiellolla ei ole välitöntä, suoraa vaikutusta yksittäisiin sopimussuhteisiin. Tämän vuoksi voidaan kysyä, onko markkinaoikeudellinen kieltäminen riittävä direktiivin 35 artiklan täytäntöönpanemiseksi ottaen huomioon, että direktiivi edellyttää riidan saattamista tuomioistuimen "ratkaistavaksi". Vaikka markkinaoikeudellisessa kieltoasiassa ei ratkaista yksittäistä riita-asiaa, valiokunta pitää sitä asianmukaisena ja riittävänä direktiivin täytäntöönpanemiseksi, sillä kyse on oikeusturvakeinosta, joka on yksin toisen sopimusosapuolen haettavissa ja jolla on välillisiä vaikutuksia sopimussuhteeseen. Markkinaoikeudellisen kiellon lisäksi käytettävissä on tavanomainen riita-asian oikeudenkäynti.

Direktiivin täytäntöönpanoa ei kuitenkaan voida perustaa pelkästään esikuvana käytetyn lain vaaraan, koska kyseinen laki koskee vain elinkeinonharjoittajien välisiä sopimussuhteita ja direktiivissä tarkoitettu käyttäjä voi olla sekä oikeushenkilö että luonnollinen henkilö. Tämä seikka puoltaa ehdotettujen uusien erityissäännösten antamista direktiivin täytäntöönpanemiseksi. Ehdotettuja säännöksiä ja niiden perusteluja on kuitenkin välttämätöntä selventää seuraavasti.

Ehdotettujen 65 ja 66 §:n arviointia

Edellä todetuin tavoin ehdotettujen säännösten esikuvana on käytetty voimassa olevaa elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annettua lakia. Mallina käytettyä lakia koskevasta hallituksen esityksestä (HE 39/1993 vp, s. 8) ilmenee, että kieltäminen koskee sekä vakiosopimukseen sisältyviä yleisiä sopimusehtoja että yksilöllisesti sovittuja sopimusehtoja. Tarkoituksena on kuitenkin rajata yksittäistapaukset lain soveltamisalan ulkopuolelle, mitä ilmentää esikuvassa käytetyssä laissa se, että sanat "sopimus" ja toista osapuolta tarkoittava "elinkeinoharjoit-

Valiokunnan lausunto LaVL 18/2016 vp

taja" ovat säännöksessä monikkomuodossa. Säännöksen soveltaminen ei kuitenkaan edellytä, että sopimusehtoa olisi jo käytetty useissa sopimuksissa.

Keskeistä esikuvana käytetyssä laissa on esitöiden mukaan myös se, että sopimusehdon kohtuuttomuutta tulee arvioida siltä kannalta, millaisena ehtoa on pidettävä toisena osapuolena olevien elinkeinonharjoittajien kannalta yleensä. Kohtuuttomuutta ei näin ollen arvioida samalla tavalla kuin yksittäisissä sopimussuhteissa, jolloin otetaan huomioon kyseisen tapauksen erityisolot ja yksilölliset piirteet. Säännöksessä edellytetään, että sopimusehto on luonteeltaan, tyypillisesti kyseisellä alalla ja sopimuksessa tarkoitetuissa tilanteissa toisena osapuolena olevien elinkeinonharjoittajien kannalta kohtuuton. Valiokunnan näkemyksen mukaan tyyppikohtuuttomana ehtona voidaan pitää esimerkiksi ehtoa, jossa toiselle osapuolelle annetaan oikeus yksipuolisesti muuttaa sopimusehtoja tai määrätä sopimuskumppaninsa suoritusvelvollisuuteen vaikuttavista seikoista (HE 39/1993 vp, s. 4).

Esikuvana käytetyn lain esitöissä selvitetään myös markkinaoikeuden määräämän kiellon oikeusvaikutuksia. Esitöiden mukaan kiello kohdistuu elinkeinonharjoittajan toimintaan kiellon määräämisen jälkeen. Kiellon vastaisella menettelyllä ei ole välitöntä vaikutusta kysymyksessä olevaan sopimussuhteeseen, eikä se vaikuta voimassa olevien sopimusten sitovuuteen. Jos elinkeinonharjoittaja haluaa yksittäistapauksessa vedota siihen, että kiellon vastainen sopimusehto on hänen kannaltaan kohtuuton, hänen on saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi oikeustoimilain 36 §:n nojalla.

Ehdotetun 65 §:n sanamuoto seuraa esikuvana käytettyä lakia siinä, että ehdotetussa säännöksessä toisena osapuolena olevat tahot on kirjoitettu monikkoon. Hallituksen esityksen perustelujen (s. 80—81) valossa tämän voi tulkita ilmentävän sitä, että ehdotettu säännös kattaa esikuvansa lailla niin sanotut tyyppikohtuuttomat sopimusehdot eli ehdot, joita voidaan pitää yleisesti kaikissa tilanteissa kohtuuttomina. Esimerkkinä tällaisesta voidaan valiokunnan mukaan pitää ehtoa, joka antaa toiselle osapuolelle yksipuolisesti oikeuden päättää korvauksen suuruuteen vaikuttavista seikoista.

Toisaalta hallituksen esityksen 65 §:n yksityiskohtaisista perusteluista ilmenee muun muassa, että sopijapuoli voisi yksittäisessä tapauksessa saattaa sopimusehdon tai menettelyn markkinaoikeuden ratkaistavaksi myös silloin, kun 35 §:n vastaisuus rajoittuisi vain sopijapuolen ja yhteishallinnointiorganisaation väliseen suhteeseen (s. 89). Lisäksi 66 §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluisi luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden välisiin sopimussuhteisiin puuttuminen ensiksi kahdenvälisessä sopimussuhteessa kohtuuttomien ja toiseksi tyyppikohtuuttomien sopimusehtojen ja menettelyjen kieltämisen osalta (s. 90). Valiokunnan näkemyksen mukaan kyseiset perustelulausumat antavat ymmärtää, että 65 ja 66 §:ää on tarkoitus soveltaa paitsi tyyppikohtuuttomissa myös yksittäistapauksissa. Tällöin markkinaoikeus voisi kieltää kohtuuttomien tai 35 §:n vastaisten sopimusehtojen käytön myös yksittäistapauksessa eli kahden sopimuspuolen välisessä suhteessa. Lakivaliokunta toteaa, että tällainen ratkaisu olisi merkittävä poikkeama esikuvana käytetystä laista ja uutuus oikeusjärjestelmäämme, sillä yksittäisen sopimusehdon kohtuuttomuuteen sovelletaan edellä mainittua oikeustoimilain 36 §:ää, eikä kyseinen säännös mahdollista kohtuuttomaksi katsotun ehdon käytön kieltämistä. Valiokunta ei pidä perusteltuna eikä tarkoituksenmukaisena, että markkinaoikeuden kiello voisi nyt ehdotetussa laissa koskea yksittäistapauksia. Myöskään täytäntöönpantava

Valiokunnan lausunto LaVL 18/2016 vp

direktiivi tai oikeusturvasyys eivät edellytä tällaista ratkaisua. Valiokunta katsookin, että ehdotettu säännös on syytä rajata esikuvansa mukaisesti koskemaan tyyppikohtuuttomia ehtoja. Myös ehdotetun lain 35 §:n vastaisuutta on arvioitava vastaavasti eli siltä kannalta, millaisena ehtoa on pidettävä toisena osapuolena olevien käyttäjien kannalta yleensä. Edellä esitetty merkitsee sitä, että yksittäistä sopimusta koskeva riita tulee saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi riita-asiana.

Sopimusehtojen kohtuuttomuutta arvioidaan ehdotetussa 65 §:ssä mainittujen seikkojen perusteella. Nämä vastaavat esikuvana käytettyä lakia, eikä valiokunnalla ole niihin huomautettavaa. Kyseisillä seikoilla ei kuitenkaan ole merkitystä arvioitaessa sopimusehdon 35 §:n vastaisuutta, koska sitä arvioidaan 35 §:ssä mainittujen kriteerien perusteella.

Ehdotetussa 65 §:ssä kielletään sopimusehtojen lisäksi kohtuuttomat ja 35 §:n vastaiset "menettelyt". "Menettelyllä" tarkoitetaan valiokunnan näkemyksen mukaan käytäntöä tai toimintaa, joka voi liittyä esimerkiksi sopimuksen valmisteluun tai sopimusehdon täytäntöönpanoon. Esimerkiksi 1. lakiehdotuksen 35 §:n 1 momentin toisessa virkkeessä tarkoitettu yhteishallinnointiorganisaatiolle asetettu velvollisuus ilmoittaa käyttäjälle hintojen vahvistamisessa käytetyt perusteet on edellä tarkoitettu "menettely".

Direktiivin 35 artikla edellyttää erityisesti yhteishallinnointiorganisaatioiden ja käyttäjien väliin lisensiointisopimuksiin liittyvien riitojen ratkaisemista. Käyttäjiä ovat suojatun aineiston käyttöoikeuksien lisenssinsaajat. Ehdotettu 65 § on soveltamisalaltaan kuitenkin tätä merkittävästi laajempi, sillä se ulottuu myös muun muassa yhteishallinnointiorganisaation ja sen jäsenten sekä sen edustamien oikeudenhaltijoiden välisiin sopimussuhteisiin. Eräissä valiokunnan saamisissa asiantuntijalausunnoissa on tuotu esiin, ettei soveltamisalan ulottaminen oikeudenhaltijoihin olisi tarpeellista, koska oikeudenhaltijoiden edustajat osallistuvat ehtojen valmisteluun. Tämän on katsottu estävän oikeudenhaltijoita kohtaan kohtuuttomien ehtojen syntymisen. Toisaalta on tuotu myös esiin, ettei kaikilla oikeudenhaltijoilla ole käytännössä mahdollisuutta osallistua suoraan tai välillisesti ehtojen valmisteluun ja että lähtökohtaisesti paitsi käyttäjät myös oikeudenhaltijat ovat riippuvaisia yhteishallinnointiorganisaatioista ja näin lähtökohtaisesti niitä heikommassa asemassa. Saamaansa selvitystä kokonaisuutena arvioituaan lakivaliokunta katsoo, että ehdotetulle laajalle soveltamisalalle on perusteita. Valiokunnan näkemyksen mukaan laaja soveltamisala osaltaan myös tehostaa tekijänoikeuksien uskottavuutta ja uuden sääntelyn ennalta estävää vaikutusta.

Lakivaliokunta kiinnittää sivistysvaliokunnan huomiota kuitenkin siihen, että ehdotetussa 65 §:ssä sopimusehdon 35 §:n vastaisuus koskee laaja-alaisesti yhteishallinnointiorganisaatioiden eri sopimussuhteita, vaikka direktiivin 35 artikla edellyttää vain yhteishallinnointiorganisaatioiden ja käyttäjien välisten lisensiointiehtoihin liittyvien riitojen saattamista tuomioistuimen ratkaistavaksi. Lakivaliokunnan mukaan ehdotettu säännös on tältä osin liian laaja, ja sen vuoksi valiokunta esittää, että 35 §:n vastaisuus kohdistetaan vain yhteishallinnointiorganisaatioiden ja käyttäjien välisiin sopimussuhteisiin.

Ehdotetun 65 §:n sanamuoto poikkeaa esikuvana käytetystä sääntelystä myös siinä, että siinä kielletään "soveltamasta" kohtuuttomia tai 35 §:n vastaisia sopimusehtoja. Lakivaliokunta pitää perustellumpana korvata kyseinen ilmaisu sanalla "käyttää", sillä se ilmentää paremmin sitä, et-

Valiokunnan lausunto LaVL 18/2016 vp

tei kiellolla ole välitöntä vaikutusta voimassa oleviin sopimussuhteisiin. Vastaava korjaus on tarpeen tehdä myös 66 §:ään.

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta esittää sivistysvaliokunnalle, että 1. lakiehdotuksen 65 § muutetaan kuulumaan seuraavasti:

Yhteishallinnointiorganisaatio ei saa käyttää sopimusehtoa eikä menetellä tavalla, joka on toisena sopijapuolena olevien yhteishallinnointiorganisaation jäsenten, yhteishallinnointiorganisaation edustamien oikeudenhaltijoiden, käyttäjien tai toisten yhteishallinnointiorganisaatioiden kannalta kohtuuton taikka käyttäjien kannalta 35 §:n vastainen. Kohtuuttomuutta arvioitaessa otetaan huomioon toisen sopijapuolen heikommasta asemasta johtuva suojan tarve ja muut asiaan vaikuttavat seikat.

Niin ikään lakivaliokunta esittää, että 1. lakiehdotuksen 66 §:n 1 momentti muutetaan kuulumaan seuraavasti:

Markkinaoikeus voi kieltää yhteishallinnointiorganisaatiota käyttämästä 65 §:ssä kiellettyä sopimusehtoa tai menettelyä. Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta.

Oikeuspaikka

Lakivaliokunnan edellä esittämät muutokset perustuvat siihen, että 1. lakiehdotuksen 65 ja 66 §:ssä säädetystä kiellosta ei ole kysymys yksittäisten sopimuspuolten välisen riita-asian ratkaisemisesta, vaan markkinoiden toimivuutta ohjaavasta markkinaoikeudellisesta asiasta esikuvana käytetyn lain mukaisesti. Tämän selventämiseksi on tarpeen muuttaa myös 1. lakiehdotuksen 67 §:ää, jossa säädetään lain eri lukuihin perustuvien riita-asioiden käsittelystä yhtäältä markkinaoikeudessa ja toisaalta kärjäoikeudessa. Ehdotetun 67 §:n mukaan lain 2, 7, 9 ja 11 lukuun perustuvat riita-asiat käsitellään markkinaoikeudessa ja 3—6 ja 8 lukuun perustuvat riita-asiat kärjäoikeudessa. Koska 11 lukuun sisältyvissä 65 ja 66 §:ssä ei edellä todetun mukaisesti ole kyse riita-asiasta, viittaus kyseiseen lukuun tulee 67 §:stä poistaa. Lisäksi lakivaliokunta esittää sivistysvaliokunnalle, että pykälän otsikko muutetaan ilmentämään sitä, että pykälässä säädetään oikeuspaikasta "riita-asiassa". Selkeyssyistä pykälä on myös perusteltua jakaa kahteen eri momenttiin. Lakivaliokunnan esittämässä muodossa 67 § kuuluisi siten seuraavasti:

67 § Oikeuspaikka riita-asiassa

Edellä 2, 7 ja 9 lukuun perustuvat riita-asiat käsitellään markkinaoikeudessa.

Edellä 3—6 ja 8 lukuun perustuvat riita-asiat käsitellään kärjäoikeudessa.

Myös markkinaoikeudellisia asioita koskeva 2. lakiehdotuksen 1 luvun 6 §:n 2 momentin 4 kohta on selkeyssyistä perusteltua muuttaa kuulumaan seuraavasti:

Markkinaoikeus käsittelee markkinaoikeudellisina asioina myös sen toimivaltaan kuuluviksi säädetyt:

Valiokunnan lausunto LaVL 18/2016 vp

4) tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetun lain 66 §:ssä tarkoitetun kiellon määrittämistä koskevat asiat.

Lopuksi

Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on tullut esiin, että markkinaoikeuden ja yleisten tuomioistuinten välinen toimivallan jako ei aina ole aivan yksiselitteinen. Epäselvyyttä liittyy erityisesti siihen, milloin kyse on teollis- ja tekijänoikeudellisesta riita-asiasta, joka kuuluu markkinaoikeuden toimivaltaan, ja milloin kyse vuorostaan on yleisten tuomioistuinten toimivaltaan kuuluvasta muusta riita-asiasta. Lakivaliokunta toteaa, että kysymys on nyt käsillä olevaa esitystä laaja-alaisemmasta asiasta. Tämän vuoksi sitä ei ole mahdollista arvioida ja ratkaista tämän esityksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Valiokunta pitää tärkeänä, että yleisten tuomioistuinten ja markkinaoikeuden toimivallan jakoon liittyviä kysymyksiä selvitetään ja arvioidaan myöhemmin erikseen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Lakivaliokunta esittää,

että sivistysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 16.11.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kari Tolvanen kok
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Emma Kari vihr
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Sanna Marin sd
jäsen Mika Niikko ps
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Antti Rantakangas kesk
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ville Tavio ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila